

4.2.2014

Kuntien kommentit selvitysmiehen alustavasta esityksestä kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi

Kunnilla oli mahdollisuus kommentoida selvitysmies Arno Miettisen alustavaa valtionosuusjärjestelmän uudistusesitystä 17.12.2013 -17.1.2014. Kommentit kerättiin webropol-kyselyllä. Vastauksia saatiin 174 kunnasta, lisäksi 45 kuntaa lähetti kommenttinsa valtionosuusuudistuksesta paperiversiona. Kyselyyn vastasi siis runsaat 2/3 kunnista. Ohessa esitetään yhteenveto kuntien vastauksista.

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli kunnanjohtajia, muut olivat lähinnä talousjohtajia tai vastaavia kunnan johtavia virkamiehiä. Kommentit olivat pääosin myönteisiä. Kritiikkiä esitettiin erityisesti sel-
laisista kunnista, jotka alustavien laskelmien perusteella menettäisivät valtionosuuksia uudistuksessa.

Uudistuksen tarpeellisuudesta vastaajat olivat varsin yksimielisiä (90,2 %). Eniten kielteisiä kannanottoja (59,2 %) tuli kysymykseen, jossa kysyttiin tasaavatko ehdotetut laskentakriteerit kuntien kannalta oikeita kustannuksia ja niiden välisiä eroja. Kriteereiden painotuksista ollaan ymmärrettävistä syistä erimielisiä ja vastauksiin tältä osin vaikutti kunnan oma asema uuteen valtionosuusjärjestelmään ehdotettujen kriteerien suhteen.

	Kyllä %	Ei %	Ei vast. %
1. Onko tasauksen suunta oikea ja uusi tasausjärjestelmä parempi kuin nykyinen?	64,9	34,5	0,6
2. Ovatko kriteerit selkeät?	70,7	29,3	0
3. Onko kriteereiden lukumäärä riittävä?	75,9	20,1	4,0
4. Tasaavatko laskentakriteerit kuntien kannalta oikeita kustannuksia ja niiden välisiä eroja?	40,8	59,2	0
5. Uudistus tulee voimaan 1.1.2015. Onko 4-5 vuoden siirtymäaika sopiva valtionosuusuudistuksen toteuttamiseksi?	70,1	27,0	2,9
6. Onko valtionosuusjärjestelmän uudistus tarpeellinen?	90,2	6,9	2,9

1. Onko tasauksen suunta oikea ja uusi tasausjärjestelmä parempi kuin nykyinen?

Tulojen tasauksen painoarvon kasvattamista ja kannustavuuden lisäämistä pidettiin pääsääntöisesti perusteltuna. Joissakin kommentteissa kritisoitiin painon siirron kustannusneutraalisuutta, koska useissa kunnissa katsottiin uudistuksen hyödyn menevän siirron rahoitusosuuteen. Vaikka tasauksen kannustavuuden lisäämistä pidetään yleisesti myönteisenä, useat vastaajat esittivät tasauslisäprosentin korottamista ehdotetusta 80 prosentista esitetystä. Nämä vastaajat pitäisivät sopivampana tasauslisänä 85 - 90 prosenttia. Prosentin poistamista ei juurikaan esitetä. Jonkin verran toivottiin kiinteistöveron palauttamista kokonaisuudessaan tasauslaskentaan. Voimalaitosveroa saavat kunnat kritisoivat veron huomiointia tasauksessa.

Uutta tasausvähennystä pidetään selkeästi nykyiseen tasausjärjestelmään sisältyvää parempana. Kunnan valtionosuuksien muutosta sen omien verotulojen perusteella (tasaus) on pidetty kansainvälisissä tutkimuksissa parempana, yksinkertaisempana ja selkeämpänä kuin kustannusten tasausta. Myös kuntien vastauksissa tulojen tasauksen painoarvon lisäämistä ehdotetussa valtionosuusjärjestelmässä pidetään yleisesti myönteisenä.

2. Ovatko kriteerit selkeät?

Ehdotetun valtionosuusjärjestelmän kriteerejä pidetään pääosin selkeinä. Yksinkertaistamista pidetään perusteltuna. Vastauksissa esitettiin kuitenkin toiveita läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja laskentaperusteiden taustojen selkiinnyttämisestä erityisesti sairastavuuskertoimen osalta. Varsin paljon kritisoitiin työpaikkaomavaraisuuden käyttämistä valtionosuusperusteena, maakuntakeskusten hyötyä valtion työpaikoista ei pidetä kaikilta osin kohtuullisena.

Useissa vastauksissa viitataan THL:n tutkimustuloksiin. Vastaajat toivovat niiden avaamista ja julkistamista, jotta kunnat pystyisivät kommentoimaan kunnolla käytettyjä laskentaperusteita varsinaisen lausuntokierroksen aikana.

3. Onko kriteereiden lukumäärä riittävä?

Valtionosuuskriteerien lukumäärän vähentämisestä pidetään yleisesti oikeansuuntaisena. Niissä vastauksissa, joissa kriteerejä esitettiin lisättäväksi, yleisin lisäesitys oli maksimissaan 1 - 2 kriteeriä. Harvan asutuksen ja pitkien etäisyyksien painoarvon lisäämistä esitettiin jossain määrin. Yksittäisistä kriteereistä avovastauksissa oli eniten mainintoja työpaikkaomavaraisuudesta. Lähes kaikki siihen liittyvät kommentit olivat kielteisiä. Jonkin verran tuotiin esille epäilyjä, että kriteerien lukumäärän vähentäminen suosii asukasluvultaan suurempia kuntia.

4. Tasaavatko laskentakriteerit kuntien kannalta oikeita kustannuksia ja niiden välisiä eroja?

Tähän kysymykseen tuli selvästi eniten avovastauksia. Näkemykset myös hajaantuivat selvästi enemmän kuin kysymyksissä. Tähän kysymykseen vastattiin selkeimmin oman kunnan valtionosuusmuutoksen näkökulmasta. Perustemuutosten katsottiin pääsääntöisesti olevan oikean suuntaisia. Useassa kommentissa toivotaan sairastavuuden painoarvon lisäämistä. Kritiikkiä kohdistui lähinnä tasauslisän omarahoitusosuuteen ja työpaikkaomavaraisuusperusteeseen. Ikärakenteen osalta toivotaan erityisesti vanhusikäryhmien voimakkaampaa painotusta. Vieraskielisyystekijää koskevat kommentit olivat lähes

kokonaan myönteisiä. Ehdotetuista kriteereistä kaksikielisyyttä ja koulutustaustakriteeriä kommentoitiin vähiten.

5. Uudistus tulee voimaan 1.1.2015. Onko 4-5 vuoden siirtymäaika sopiva valtionosuusuudistuksen toteuttamiseksi?

Selvitysmiehen ehdottamaa 4-5 vuoden siirtymäaikaa pidetään varsin laajasti sopivan pituisena. Muissa vastauksissa näkyi selkeästi kunnan asema valtionosuusmuutoksen suhteen. Alustavien laskelmien perusteella uudistuksessa menettävissä kunnissa esitettiin siirtymäajaksi 5-7 vuotta, pisimillään järjestelmämuutokselle esitettiin jopa 10 vuoden siirtymäsäännöstä. Lyhin esitetty siirtymäaika oli 3 vuotta.

6. Onko valtionosuusjärjestelmän uudistus tarpeellinen?

Uudistusta pidetään pääosassa kuntia tarpeellisena, näin arvioi noin 90 prosenttia vastaajista. Järjestelmän muuttamiselle annetaan kunnissa laaja tuki. Nykyisten kriteerien katsotaan olevan vanhentuneita ja laskentaa halutaan yksinkertaistaa. Olemassa olevaa järjestelmää pidetään myös vaikeaselkoisena. Valtionosuusjärjestelmän läpinäkyvyyttä halutaan parantaa. Vain hieman runsaassa kymmenessä vastauksessa kritisoitiin valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Yksittäisissä vastauksissa valtionosuusuudistus haluttaisiin toteuttaa vasta sitten, kun sote- ja kuntarakenneuudistusten sisällöt olisivat selvillä.